

Titel: I. Mundtligheden.

Citation: "I. Mundtligheden.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e18507.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

I. Mundtligheden.

Medens en Ordning, hvorefter Retten i Embeds Medfør kun tager Hensyn til de mundtlige Forhandlinger og Forebringender, forsåvidt disse ere givne i det skriftlige Grundlag, i Virkeligheden er en skriftlig Procedure belemret med et Tilhæng af mundtlig Forhandling uden Betydning og Interesse, og derfor ej kan yde de med en mundtlig Procedure forbundne ejendommelige Fordele, søger Lovudkastet derimod al skabe en virkelig mundtlig Procedure i Betydning af en sådan, i hvilken der dommes umiddelbart efter de mundtlige Forhandlinger, uden at Retten i Embeds Medfør skal undersøge, om disse gå udenfor eller udover det skriftlige Grundlag. Men uagtet det fastholdes, at der dommes umiddelbart efter de mundtlige Forhandlinger, kan der dog være tildelt Skrift en meget forskjellig Rolle, idet den Måde, hvorpå Procesmåden iøvrigt er indrettet, virker tilbage herpå. Gjennem skriftlige Meddelelser skal der gives Modparten betimelig Underretning om det, hvormed Parten vil fremkomme i den mundtlige Forhandling, for at han kan være tilstrækkeligt forberedt til at mode det. Ulempen ved at nye Anbringender eller Beviser fremføres i den mundtlige Forhandling uden forud at være bebudede, er navnlig den, at Modparten da ikke kan være nødt til strax at svare på dem eller modbevise dem, men at der hertil må gives ham Udsættelse, og sådan Udsættelse medfører ikke alene Forhaling af Sagens Gang, men — hvad der er værre — foranlediger unyttige Møder, og dette Sidste bliver navnlig en yderst alvorlig Ulempe, hvor Umiddelbarhedsprincippet søges gennemført i Henseende til Bevisførelsen, da i få Fald ikke blot Parter, men ogfå Vidner, Sagkyndige og andre Trediemænd forulempes ved forgjæves Møder. Hvor der ikke er nogen stærk Nødvendighed for at koncentrere Bevisførelsen på en enkelt bestemt

Retsdag, fordi der overhovedet ikke lægges Vægt på, at Bevisførelsen foregår umiddelbart for den dømmende Ret, kan det skriftlige Grundlag dels helt undværes dels gøres meget let og spinkelt, da Ulemperne ved Sagens Udsættelse på Grund af nye Anbringender eller Beviser ikke ere synderlig store, og man derfor ikke behøver at fremtvinge de nye Anbringenders og Bevisers betimelige Angivelse ved noget Prækclusionssystem. Denne Vej følges af endel nyere Love og Udkast, som nærmest ere dannede efter den fransk-rhinske Procesfelses Forbillede, og det er åbenbart, at man ved at gå denne Vej kan tilkjøbe sig betydelige Fordele — navnlig et let og simpelt skriftligt Grundlag og næsten fuldstændig Opgivelse af alle processuelle Prækclusioner — imod da at opoffre Umiddelbarhedsprincippet på Bevisførelsens Område. Hvor man derimod ikke vil dette, men hvor det betragtes som det overordnede Hensyn i Sandhedsudforskningens Interesse, at af Bevisførelse foregår umiddelbart for den dømmende Ret, hvor med andre Ord Umiddelbarhedsprincippets Indførelse på Bevisførelsens Område betragtes som et nødvendigt Krav i Civilprocessen ikke mindre end i Kriminalprocessen, må Procesformernc også indrettes herefter og navnlig stræbe hen til at tilvejebringe en Koncentration af al Bevisførelse i et bestemt enkelt Retsmøde (ligesom Hovedforhandlingen for Nævningerne), til hvilket Retsmøde alle Bevispersoner under betydelige Ttraffølger skulle indfinde sig. Men en sådan Koncentration kan ikke opnåes, uden at Prækclusionssystemet til en vis Grad må benyttes, idet det må fastholdes, at de faktiske Anbringender, fom der kan være Tale om at bevise eller modbevise, i Reglen ikke kunne undergå Forandring, når først Bevisforberedelsen er endt, og endvidere, at der, affet fra Undtagelsestilfælde, ikke kan fremsættes nye Beviser, efter at de bevisforberedende Bestemmelser ere truffne. Disse Hovedbetragtninger kunne naturligvis gennemføres på forskjellig Måde, med større eller mindre Strenghed, med flere eller færre Undtagelser, alt eftersom man lægger større eller mindre Vægt på det ene eller det andet Moment; men i det Væsentlige

må de gjøre sig gjældende, såfremt Umiddelbarhedsprincippets Gjennemførelse også for Bevisførelsens Vedkommende er optaget som det væsentlige og overordnede Princip i Procesmåden. Med Hensyn til den nærmere Gjennemførelse af Tanken i nærværende Lovforslag skulle følgende Bemærkninger gjøres ganske i Almindelighed:

1) Der skjelnes mellem de Skrifter, som i egentlig Forstand tjene til Grundlag for den mundtlige Forhandling, og de Skrifter, som kun tjene til at give Modparten en forudgående Underretning om, hvad der vil blive fremfort, og som sålædes tjene til at forberede Parterne til Affattelsen af hine. Til den første Art af Skrifter hore Sagsfremstillingerne og hvad der kan sættes lige med dem, såvelsom hvad der må ansees som Tillæg til dem, se §§ 166 og 167 jfrt, med § 165 2det Stykke og § 169; til den sidste Klasse hore derimod Klageskriftet, Tilsvaisskriftet og de øvrige i §§ 159, 162 og 163 omhandlede Skrifter. Medens Forhandlingerne foregå på Grundlag af Sagsfremstillingerne, have disse sidste Skrifter kun en rent forberedende Betydning for Parterne selv; Retten bekymrer sig ikke i Embeds Medfør om, at Sagsfremstillingerne aldeles afvige fra dem, ja den læser dem end ikke, medmindre Parterne gjøre Indsigelser angående Uoverensstemmelserne, og sindes disse Indsigelser grundede, har dette dog ingen Prækclusionsvirkning, men kun andre mindre gennemgribende Følger, jfr. § 167. Medens Forholdet mellem de forberedende Skrifter og Sagsfremstillingerne må bestemmes på denne Måde, er det derimod et ganske andet Spørgsmål, hvilket Forholdet er mellem Sagsfremstillingerne og den mundtlige Procedure. På dette Punkt kommer Forskjellen

mellern den fransk-rhinske Procesmåde og Lovforslagets Ordning stærkt til Syne. Thi medens der efter den fransk-rhinske Proces i Principet ikke er Noget til Hinder for, at der kan fremsættes nye Søgsmålsgrunde og Indsigelser på hvilket som helst Tidspunkt af Proceduren, så længe de mundtlige Forhandlinger ikke ere endte, tillægger Lovforslaget Sagsfremstillingerne i Principet en bindende Betydning, forsåvidt

der ikke, efterat Sagen er optaget til Dom eller Beviskjendelse, kan ske nogen Forandring i Sagsfremstillingerne, og kun undtagelsesvis og med Rettens Tilladelse kan foregå deslige Forandringer, efterat den mundtlige Forhåndling er begyndt, jfr. § 168, hvor tillige den Undtagelse, som kan tilstedes, er angivet*). Når det siges, at Sagsfremstillingerne ikke kunne forandres, forståes imidlertid herved i Overensstemmelse med den mundtlige Procedures Fordringer kun det, at den ene Part kan protestere mod, at den anden Part fremkommer med Noget, som ligger udenfor Sagsfremstillingerne, men Retten skal ikke i Embeds Medfør overholde fådan Overensstemmelse; Rettens Stilling er i så Henseende kun, at den i Embeds Medfør skal undlade at tage Hensyn til Påstande, som ej ere skriftligt firerede, en Pligt for Retten, der aldrig kan gribe førstyrende ind i den mundtlige Procedures friske og ubundne Gang, jfr. § 270.

2) De under 1 angivne Regler ere tilstrækkelige, hvor Sagen kan procederes og pådømmes i Henhold til Parternes Fremstillinger i Forbindelse med de Dokumenter, som af dem fremlægges samtidigt med deres Asserta. Den mundtlige Forhandling vil da i Reglen ende på een Dag eller dog i al Fald tilendebringes uden Afbrydelse ved nogen anden Sags Forhandling, og allerede af den Grund vil der iøvrigt kun undtagelsesvis blive Tale om at fremkomme med noget Nyt efter den mundtlige Forhandlings Begyndelse, Men hvor en Vevisførelse bliver nødvendig, idet enten Vidner eller Sagkyndige eller andre Beviser må hidbringes eller Parterne selv må Afhøres personlig, vil der blive Spørgsmål om flere Afsnit i Proceduren og navnlig om den på een Retsdag koncentrerede Bevisførelse. Også ved dennes Forberedelse må Skrift spille en Rolle. Da begge Parterne nemlig på en bestemt Retsdag samtidig må foreslå deres Beviser og udbede sig de med Hensyn til disses Førelse nødvendige Bestemmelser af Retten, såvel med Hensyn til

Bevisforhandlingens Berømmelse som med Hensyn til Vidnernes, Synsmændenes og Andres Indkaldelse til at mode den Dag m. m., bliver det nødvendigt, at den ene Part forud må underrettes om, hvilke Beviser den anden Part vil føre, thi deraf afhænger jo for en stor Del, hvilke Beviser (Modbeviser) den selv vil føre. Derfor er det bestemt, at Parterne mindst 3 Dage forud for det bevisforberedende Møde skulle give hinanden skriftlig Underretning om, hvilke Beviser de ville andrage på at måtte føre, og de Beviser, som ikke således ere bebudede, kunne ikke i Retsmødet tillades forte, hvis Modparten protesterer herimod, jfr. §§ 180 og 181. Fra det Øjeblik det er bestemt, når Bevisforhandlingen skal foregå, og hvilke Beviser der skulle føres, ere Parterne i Reglen udelukkede fra at fremkomme med andre og flere Beviser, men herom såvelsom om de Undtagelser, der indrømmes fra denne Regel, skal senere blive talt.

Ved Siden af de anførte Bemærkninger om det skriftlige Grundlag for Proceduren må endvidere bemærkes, at Protokollen og Tilførsterne til den spille en Rolle, navnlig med Hensyn til Formalitets- og Incidentstvistigheder, der ikke kunne forberedes på sædvanlig Måde, jfr. iøvrigt §§ 85, 175, 194 o. fl. 3) Under 1 og 2 haves kun Landsretsproceduren som den fuldstændige og regelmæssige Form for Dje. I Underretsproceduren bortfalde de forudgående skriftlige Meddelelser mellem Parterne indbyrdes for at forberede disse på Sagsfremstillingernes Affattelse, men som Grundlag for de mundtlige Forhandlinger spiller Skrift dog i Principet den samme Rolle. Forskjellen ligger egentlig kun den, at der i Underretsproceduren ikke forlanges skriftlige Sagsfremstillinger forud for Retsmøderne, men det skriftlige Grundlag kan i Reglen tilvejebringes ved Tilførster til Protokollen i selve Retsmøderne. Det eneste Skrift, som regelmæssige« fordres forud meddelt, er Klageskriftet, men iøvrigt er der ingen Forpligtelse til forudgående skriftlige Meddelelser fra den ene Part til den anden (§ 343, jfr. § 342). Sagsørgtes Påstand protokol. I«es i Reglen i Retsmødet (§ 346), Hvor Påanke ikke kan finde Sted, protokolleres

heller ikke mere end Påstandene, men Dommen afsiges alene på Grundlag af de mundtlige Forhandlinger; hvor derimod Påanke kan benyttes, finder en kort Protokollering af Parternes Erklæringer over Sagen Sted, og herved erhverves det samme Grundlag for de senere mundtlige Forhandlinger i Sagen, som i Landsretsproceduren opnåes ved Sagsfremstillingerne, jfr. § 346 sidste Stykke. Er Bevisførelse nødvendig, ordnes ligeledes det Fornødne i Retsmøderne, som til den Hensigt kunne udsættes, og det skriftlige Grundlag tilvejebringes ved Protokollation i Nettm (§ 350).

4) Endelig mærkes, at nogle særegne Regler om det skriftlige Grundlag ere givne med Hensyn til Intervention, jfr. §z 363, 364 og 370.

5) Ved Siden af den normale Procedure, som er mundtlig, står der en væsentlig skriftlig Behandling af Sager, hvortil der er Adgang i særegne Tilfælde, hvor Stoffets Beskaffenhed vanskeliggør mundtlig Procedure, jfr. herom sjetten Afsnit, Kap. III. Mundtligheden indskrænker sig i disse Sager til en Slutningsforhandling, som er helt bunden til det skriftlige Gmnlag. Om denne Forhandlingsform, som efter Erfaringens Vidnesbyrd ikke har nogen synderlig praktisk Betydning, vil blive handlet nærmere i det Følgende.

6) Hvilken Rolle Skrift spiller i Henseende til Retsmidlerne, fremstilles ved disse, da dette Spørgsmål står i nøjste Forbindelse med disses Karakter og Hensigt og derfor ikke vil kunne forståes, forced i al Fald nogle

almindelige Bemærkninger herom ere forudskiktede, jfr. bl. A. herom i Almindelighed §. 16 ff.

jl. Umiddelbarhedsprincipets i Henseende til Bevisførelse«.

Lovforslaget gennemfører i alt Væsentligt med samme Konsekvens som Straffeprocessforslaget den Grundsætning, at Vidner, Syns- og skjønsmænd såvelcljøm efter Omstændighederne Parterne i Neglen skulle Afhøres for den Ret, som dommer i Hovedsagen, samtidigt med den øvrige mundtlige Forhandling af Sagen, jfr. § 181 Litr. s sammen

holdt med §§ 187, 188 og 350, og særligt for Vidnebevisets Vedkommende § 203, for Syns- og skjønsbevisets §§ 230 og 232, med Hensyn til Parternes personlige Afhørelse § 96, og hvad angår Afhørelsesmåden, da har Lovforslaget givet denne den skarpeste og mest effektive Form, som kjendes, nemlig efter den engelske Processes Forbillede som et Krydsforhør, anstillet af Parterne felv, jfr. § 190, jfr. §§ 192 og 193. Kun hvor vægtige Grunde tale for Afvigelse fra Principet, tilstedes det, at Vidner Afhøres ved Underretten på det Sted, hvor de bo, og at en skriftlig Optegnelse af deres Forklaring ved Hovedforhandlingen oplæses istedetfor personlig Afhørelse (viva voce), jfr. de Tilfælde, som angives i § 203. Med Hensyn til disse bemærkes ved Litr. a, at når Parterne ere enige herom, synes der i rent civile Sager, hvor ingen offentlig Interesse skal varetages, ikke at være nogen Grund til at påtvinge Parterne den bedre og fuldstændigere Bevisførelse, når disse ville lade sig nøje med den mindre fuldkomne. Med Hensyn til Litr. d må fremhæves, at der kan tænkes Tilfælde, hvor et Vidnes Afhørelse for den dømmende Ret er mindre vigtig, fordi det overhovedet kun skal oplyse underordnede og mindre vigtige Punkter i Sagen, f. Er. ikke selve det Faktum, der skal bevises, men blot bestyrkende Omstændigheder, ligesom det også kan hænde, at Vidnets Forklaring ifølge dens Gjenstand forud kan skjønnes ikke at ville være af så afgjørende Betydning, at Ulemperne og Omkostningerne ved dets Reise til Hovedfor handlingen ville stå i rimeligt Forhold til den Nytte, dels Vidnesbyrd kan yde; når dette er Tilfældet, må ganske overlades til Rettens Skjøns, og Loven kan kun give en i temmelig almindelige Udtryk holdt Regel, hvorfor det også i adskillige fremmede Proceslove blot i Almindelighed siges, at Retten efter Omstændighederne har at afgjøre, om Vidnet skal møde under Hovedforhandlingen eller som høres på dets Hjemsted; men for Umiddelbarhedsprincipets kraftige Gennemførelse er det sikkert heldigst, at der benyttes Udtryk, som vise, at det kun er Undtagelse, at Vidnet ikke afhøres for den dømmende Ret, og som tillige antyde Retningen, hvori Undtagelsen

går. Den i § 203 Litr. c indeholdte Undtagelse forstås sig af sig selv og behøver ingen yderligere Begrundelse. Med Hensyn til Syns- og skjønsmænd vil det være sjældnere, at der behøves Undtagelser fra Hovedreglen, men der kan dog tænkes Tilfælde, hvor disses Møde under Hovedforhandlingen vil være forbunden med Vanskelighed, og derfor gives der i § 232 en hertil sigtende Bestemmelse. Parternes personlige Afhørelse skal endelig efter § 96 foregå for den Ret, som dommer i Hovedsagen, men også herfra gjøres der Undtagelse i lignende Tilfælde, som efter § 203 a, b og c; for Vidners Vedkommende.

En almindelig Begrænsning i Grundsætningen om Vidners Pligt til at møde under Hovedforhandlingen, som går jævnsides med de anførte Regler, er den, som følger af Lovens forslagets Regler om den længste Vej, som et Vidne er pligtigt at rejse. Det synes nemlig ikke forsvarligt i rent civile Sager at forlange, at Vidner skulle give Møde ved enhver Ret indenfor Rigets Grænser, medens det på den anden Side vilde gjøre Umiddelbarhedsprincipet altfor stort Afbræk, hvis Vidnerne siet ikke skulde være pligtige at møde udenfor den Retskreds, hvori de bo. Det forlanges derfor, at Vidnerne i Landsretssager skulle rejse en vis Vejlængde udenfor Landsretskredsen og i Underretssager en vis kortere Vejlængde udenfor Underretskredsen, jfr. herom §§ 202 og 203, jfrt. med § 351, men ved Siden heraf opstilles da også den nye Regel, som ikke har været tjendt i den hidtil gjældende Ret, at Vidnet, når det må rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer, er berettiget til at forlange Erstatning for Rejseomkostninger og Diæter. Syns- og skjønsmænd have derimod ikke nogen på Afstanden slottet Ret til at vægre sig ved at rejse til det Sted, hvor Hovedforhandlingen føregår; i Principet må det hævdes, at hvis det er nødvendigt at benytte langt borte boende Syns- og skjønsmænd, ere de også pligtige mod Betaling at føretage den fornødne Rejse; for deres Vedkommende gives der kun en Myndighed for Retten til, hvis dette ikke vilde skade Sagens Oplysning, at tilstede deres Afhørelse ved Underretten på deres Hjemsted, jfr. § 225 sammenholdt med

§ 232 2det Stykke. Hvad endelig angår Parterne selv, findes der ingen Grund til principmæssigen at give dem Ret til at unddrage sig for personligt Møde i deres egne Sager på Grund af Afstanden, men den Retten i § 96 givne Myndighed til efter Omstændighederne at tilstede deres Afhørelse ved Underretten kan naturligvis anvendes i Tilfælde, hvor Afstanden er stor og Rejsen besværlig.

Ved de anførte Regler vil det ganske vist ikke opnåes, at Umiddelbarhedsprincipet altid kan overholdes i dets Renhed, idet der under visse Omstændigheder kan indtræde en Nødvendighed for at domme på Grundlag af skriftlige Optegnelser af Vidners og Parters Erklæringer, men det vil for den egentlige Netstrættes Vedkommende utvivlsomt fremtræde som det i langt overvejende Grad Almindelige, at Vidnerne, skjønsmændene og Parterne Afhøres under Hovedforhandlingen, navnlig når det ikke forsømmes ved hensigtsmæssige Værnethingsbestemmelser at virke hen til, at Sager i Reglen kunne blive førte og forhandlede på det Sted, hvor Bevismaterialet lettest kan samles og frem føres. En anden Sag er, at visse Incidentpunkter eller andre accessoriske Spørgsmål efter Lovforslaget endog i Reglen tænkes afgjorte på

Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877,

Grundlag af skriftligt Bevismateriale, fordi dette efter Omstændighederne er betryggende nok, medens en modsat Regel vilde volde uforholdsmæssig« praktiske Vanskeligheder, jfr. således §§ 304, 325, 334.